

Edito

DIRK HOLEMANS

Meer dan dertig jaar geleden publiceerde de Amerikaanse biologe Rachel Carson haar boek *Silent Spring*. Dit boek -het aangrijpend relaas van de gevolgen van het massaal gebruik van pesticiden- is één van de belangrijkste aanzetten geweest in het ontstaan van het milieubewustzijn, binnen en buiten de Verenigde Staten. Niet geheel verwonderlijk oogstte het boek een storm van kritieken -sommige bedrijven poogden zelfs de publicatie ervan te verijdelen. Het tijdstip van publicatie was dan ook de 'gouden' jaren '60, gekenmerkt door een ongekennde economische groei en toename van de welvaart, althans in de toenmalige geïndustrialiseerde landen.

Tien jaar later maakten de oliecrisis en de Rapporten aan de Club van Rome de boodschap van Carson overduidelijk: de wijze waarop onze hoog-industriële samenleving omspringt met de natuur is onhoudbaar, dient grondig gewijzigd te worden. Langzamerhand vertaalde dit groeiend milieubewustzijn zich in politieke actie, zo haalden in 1981 de Vlaamse groenen hun eerste volksvertegenwoordigers.

De zorg voor het milieu werd langzamerhand een *permanent* punt op de maatschappelijke én politieke agenda. De internationale 'doorbraak' kwam er in 1987 met de publicatie van het Brundtland-rapport *Our Common Future*. Door het rapport kreeg het begrip 'duurzame ontwikkeling' algemeen ingang, de hoop groeide dat de mensheid 'gewapend met het nieuwe ideaal van duurzame ontwikkeling' de problemen van milieu en ontwikkeling doordacht én doeltreffend te lijf zou gaan. Of zoals de toenmalige Belgische staatssecretaris voor Leefmilieu het in het voorwoord bij de Nederlandse vertaling vertolkte: "Het Rapport van de Club van Rome gaf ons destijds slechts een zeer partieel antwoord op de milieucrisis van onze aarde; het Brundtland-Rapport daarentegen benadert het probleem vanuit een globale visie." Vijf jaar later werd dan een mondiale Agenda voor de eenentwintigste eeuw opgesteld en door meer dan honderd landen onderschreven. Voor het eerst in de geschiedenis van de mensheid werd een globaal actieplan goedgekeurd om globale problemen van milieu en ontwikkeling te lijf te gaan.

Ondanks het feit dat deze evolutie enorm is, moeten we op de drempel van de eenentwintigste eeuw vaststellen dat het met het milieu nog steeds bergaf gaat. En ook inzake ontwikkeling (om maar te zwijgen over een eventueel ontwikkelingsbeleid) zitten we zonder meer in een impasse. Wat betreft het milieu: ook in Nederland -zo vaak geroemd om zijn doortastend milieubeleid- gaat de milieudegradatie in toenemende mate verder. Sommigen gewagen zelfs van een *ecopauze*: het milieu dient een stap terug te zetten voor andere maatschappelijke prioriteiten zoals -de inmiddels tot dogma uitgeroepen- Maastrichtnormen. En dat het milieu het in cruciale dossiers nog steeds moet afleggen tegen andere prioriteiten is de laatste jaren overduidelijk geworden. Denk maar aan de ecotaks of de aanpak van het mestprobleem. En in de literatuur duiken ondertussen ware 'eco-optimisten' op. Voor deze optimisten is het mogelijk optreden van een ecologische catastrofe verwerpelijk doemdenken, dat het regeneratievermogen van het ecosysteem aarde schromelijk onderschat.

Het mobiliserend concept duurzame ontwikkeling blijkt dus moeilijker dan verwacht uit te werken én te realiseren, tal van maatschappelijke groepen proberen het begrip naar hun belang te herkneden, zodat sommige milieubewegingen er zelfs niet meer van moeten weten... De cruciale vraag blijft nochtans overeind: *hoe verder* als meer dan een kwart eeuw van groeiend ecologisch bewustzijn de toenemende milieudegradatie, de toenemende dualisering van de samenleving -lokaal en globaal- niet heeft kunnen keren?

Vanop enige afstand -zonder daarom noodzakelijk in een pessimisme te moeten vervallen- is de hoger gemaakte tussenbalans niet zo verwonderlijk. Want wat het behoud van een leefbaar milieu voor de huidige én de toekomstige generaties van ons vergt is niet min: het radicaal in vraag stellen van een groei-ideologie die het fundament vormt van onze welvaartsstaat -gekenmerkt door een liberale democratie en een kapitalistische markt. Wie heeft nog het lef dit maatschappijmodel radicaal in vraag te stellen, nu dat we na de 'val' van andere maatschappijmodellen volgens sommigen het 'einde van de geschiedenis' meemaken: het westerse maatschappijmodel is het culminatiepunt van elke samenleving en moet dus eeuwig meegaan! Weg dus met het utopische, het wenselijke wordt gereduceerd tot het mogelijke. Was het eveneens niet naïef te verwachten dat gedrag en attitudes plotseling 'duurzaam' zouden worden, als het sociaal en economisch klimaat de tot consumenten gereduceerde burgers permanent kneedt in de richting van een competitief en possessief individualisme, als welzijn er blijkbaar in bestaat meer te bezitten en openlijk meer te verbruiken dan je buur?

En toch blijven de feiten wat ze zijn: de mensheid -en in het bijzonder de westerse minderheid- blijft op ongeziene schaal haar ecologische basis vernietigen. De gegevens zijn bekend en hoeven hier niet in detail te worden herhaald: uitputting van grondstoffen en energie, een slinkende biodiversiteit, vervuiling, demografische groei, schrijnende armoede, hongersterfte, ...

Alles bij elkaar mogen we stellen dat er nog heel wat werk aan de winkel is, zowel voor het inhoudelijk debat rond de ecologische crisis als wat betreft de concrete

acties. Dit tijdschrift wenst een bijdrage te leveren tot het debat, in de hoop dat dit leidt tot meer doordacht beleid en actie. Met *Oikos* willen we in het Nederlandse taalgebied een forum bieden aan allen die begaan zijn met en mee willen denken rond de toekomst van de planeet aarde én haar bewoners. In een tijd van vluchtigheid en toenemende dynamiek, wil dit tijdschrift juist een plaats zijn waar *grondig* kan worden ingegaan op de vele uitdagingen waarmee de ecologische crisis onze samenleving confronteert. Het is dan ook onze hoop dat zowel leden van ngo's als politici, intellectuelen, academici, schrijvers en burgers zullen ingaan op deze uitnodiging. *Oikos* gaat uit van een principiële pluralisme, waar verschillende normatieve uitgangspunten en inspirerende argumentaties binnen een democratisch kader hopelijk leiden tot versterkte visievorming en een meer mondige burger, die beide op hun beurt actie en beleid kunnen informeren en mee vorm geven.

Het is alvast hoopgevend dat Agalev, dat net als elke politieke partij willens nillens vooral opgeëist wordt door de politieke actualiteit, bovenstaande uitgangspunten onderschrijft en dit tijdschrift ondersteunt op een wijze die de onafhankelijkheid van redactie en tijdschrift garandeert. Want wars van alle belangen en breuklijnen die burgers verdelen, blijft het onloochenbare feit dat allen hetzelfde *huis* bewonen: de planeet aarde.